

ANADOLU SIKKE MONOGRAFİLERİ I *Anatolian Coins Monographies I*

MENTEŞE / MENTESHE

SAHİBATA / SAHIBATA

BAHA / BAHA

DAMGALAR / COUNTERMARKS

GERMİYANOĞLU / GERMIYANID

BİTLİS DEFİNESİ / BITLIS HOARD

Halûk Perk Hüsnü Öztürk

İstanbul 2007

**XIV. YÜZYILIN İLK YARISINDA
ANADOLU'DAKİ PARALAR
ÜZERİNDE GÖRÜLEN BİR KISIM
DAMGALAR**

***SOME COUNTERMARKS SEEN ON THE
ANATOLIAN COINS DURING THE FIRST
HALF OF 14TH CENTURY***

HALÛK PERK

HÜSNÜ ÖZTÜRK

SOME COUNTERMARKS SEEN ON THE ANATOLIAN COINS DURING THE FIRST HALF OF 14TH CENTURY*

The use of countermarks on the coins nearly exist with the history of money. The countermarks have been used widely especially in Anatolia since the ancient Greek. The Islamic countermarks -as far as we know- were first used on Byzantine folles¹ by Artuqids, Zangids and Inalids in the east and east-west of Anatolia, and sometimes were used by striking on their own coins. The use of countermark on the Seljuq coins is quite few. The only known specimen of it is not Islamic². There was an intensive use of countermarks in the dominance of Karaman-oghullari and Ashraf-oghullari for almost 30 years, starting from the 14th Century. Even though the use of countermarks became less in the following years, it continued to be used. The use of countermarks in the region came to an end when Karamanid 'Ala al-Din Beg eliminated his rivals in 762AH/1361. In further east, despite the disturbances in the Eretnid throne, the use of countermarks continued for sometime in the lands of their dominance. In the following centuries, the use of countermarks continued in the east and also in the further east by Timurids, Qaraqoyunlus, Aqqoyunlus and Safavids. In Anatolia, though the dominance of Ottomans got stronger, it came to an end till the 19th century. The countermarks were widely used especially on the Ottoman copper items, at latest, end of 19 th century and beginning of 20th century³.

Following the battle of Köseadağ with Ilkhans in 1243, during the period when the Seljuqs got weakened and then collapsed, the increasing constraint of Ilkhans in Anatolia and then the goals of Mamluks over Anatolia, led the rulers -who were struggling for their existence- change their sides constantly. This situation had an impact on the Beylik coins, struck during the first period. Generally, they could not dare to put their names on the coins and had coins struck in Ilkhanid and/or Mamluk style. Especially, the coins struck in the dominance of Karaman, Ashraf and Hamid-oghullari were again in circulation on the same lands by striking countermarks of animals, geometrical patterns and inscriptions. These countermarks have variations -which we observe in the hoards uncovered from time to time. There are one or more countermarks on the coins of two important silver coin hoards -dates of which are the first quarter of 14th century- found in the vicinity of Bozkır and Hadim provinces of Konya in 1996 and 2001.

* It is a report read at VII. Symposium of Middle Age and Turkish Period Excavation and Research held by Mimar Sinan Univ., April 7-9, 2003. See Perk and Öztürk 2006.

¹ Lowick, Bendall and Whitting 1977.

² Mitchener 1977, p.324, coin no.2391.

³ Mac Kenzie and Lachman 1974. Also see, Wilski 1995.

XIV. YÜZYILIN İLK YARISINDA ANADOLU'DAKİ PARALAR ÜZERİNDE GÖRÜLEN BİR KISIM DAMGALAR*

Sikkeler üzerinde damga kullanımı neredeyse paranın tarihiyle yaşıttır. Damgalar özellikle Anadolu'da eski Yunan'dan bu yana yaygın olarak kullanılmıştır. İslami damgalar ise, bildiğimiz kadarıyla Anadolu'da ilk kez doğu ve güney-doğuda Artuk, Zengi ve İnaloğulları tarafından Bizans felsleri üzerine¹ bazen de kendi sikkeleri üzerine vurulmak suretiyle kullanılmışlardır. Selçuklu sikkeleri üzerinde damga kullanımı yok denecek kadar azdır. Bilinen tek örnek İslami değildir². 14.yüzyılın başından itibaren yaklaşık 30 yıl boyunca Karamanoğulları ve Eşrefoğulları hakimiyet bölgesinde yoğun olarak damga kullanımı vardır. Damga kullanımı sonraki yıllarda azalmakla birlikte sürekliliğini korumuştur. h.762 / 1361 yılında Karamanoğlu Alaeddin Bey'in rakiplerini bertaraf etmesiyle birlikte bu bölgede damga kullanımı son bulmuştur. Daha doğuda Eretna tahtındaki sarsıntılarla birlikte hakimiyetleri altındaki topraklarda damga kullanımı bir süre yaygınlaşmıştır. Sonraki yüzyıllarda Doğu Anadolu'da ve daha doğusunda Timuri, Karakoyunlu, Akkoyunlu ve Safeviler tarafından sikkeler üzerinde damga kullanılmaya devam edilmiştir. Anadolu'da ise Osmanlı hakimiyetinin güçlenmesiyle birlikte 19.yüzyıla gelinceye kadar damga kullanımı sona ermiştir. En son 19.yüzyıl sonu ve 20.yüzyılın başında özellikle Osmanlı bakırları üzerinde yoğun olarak damga kullanılmıştır³.

1243 tarihinde İlhanlılar'la yapılan Köseadağ savaşından sonra Anadolu Selçuklu Devleti'nin gittikçe zayıflaması ve ardından da yıkılmasıyla başlayan süreçte uçlarda kontrolsüz kalan beyler bağımsızlık peşine düşmüşlerdir. İlk dönemlerde, bir taraftan Anadolu'da gittikçe artan İlhanlı baskısı, diğer taraftan Memlükler'in Anadolu üzerindeki emelleri, Beyliklerin varlıklarını sürdürme mücadelelerinde sürekli taraf değiştirmelerine sebep olmuştur. Bu durum, ilk dönemlerde darp edilen Beylik paralarında da etkisini göstermiştir. Genellikle kendi isimlerini paralarına koymaya cesaret edememişler ve İlhanlı ve/veya Memlük tarzında sikkeler darp etmişlerdir. Özellikle Karaman, Eşref ve Hamidoğulları'nın egemenlik sahalarında darp edilen sikkeler, daha sonra üzerlerine çeşitli hayvan, geometrik desen ve yazılardan oluşan damgalar vurulmak suretiyle aynı topraklarda tekrar tedavül edilmişlerdir. Bu damgalar çok çeşitlilik göstermektedir. Bölgede zaman zaman çıkan sikke definelerinde de bu durumu gözlemlemek mümkündür. 1996 ve 2001 yıllarında Konya'nın Bozkır ve Hadim ilçeleri civarında bulunan ve her ikisinin de tarihi 14. yüzyılın ilk çeyreği olan iki önemli gümüş sikke definesinde sikkelerin önemli bir miktarının üzerinde bir veya daha fazla damga bulunmaktadır.

* 7-9 Nisan 2003 tarihleri arasında Mimar Sinan Üniversitesi tarafından düzenlenen VII.Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırma Sempozyumu'nda sunulan bildiridir. Bkz. Perk ve Öztürk 2006.

¹ Lowick, Bendall and Whitting 1977.

² Mitchener 1977, s.324, 2391 no'lu sikke.

³ MacKenzie and Lachman 1974. Ayrıca bkz. Wilski 1995.

When the Anatolian art of Seljuqs and afterwards are examined, we notice that various animal figures, mythological creatures and scenes of hunting had been used as decoration elements on the structures. Considering the countermarks with animal figures, we can determine the most efficacious similarities with the works of Seljuqs. Due to the closeness to the finding place of hoards, all kind of animal figures such as bird, donkey and also scenes of hunting can be seen abundantly on the tiles and wall decorations uncovered from the ruins of Kubad Abad Palace, located by Beyşehir Lake.

Such similarities appear that the above mentioned principalities continued the tradition of Seljuq art and also politically acted under the influence of Seljuqs for sometime. Our opinion about the countermarks on the coins is that the rulers who could not dare to have their own names inscribed on the coins in such jumbled political situation, used these animal figures and geometrical patterns to symbolize their names of their clan and perhaps the city names⁴.

Considering their origin, the coins with mint and the countermarks with inscriptions, the countermarks with animal figures -it is not known which rulers they were struck by- must have been struck by Karaman-oghullari and Ashraf-oghullari. There are only few coins which are from the other regions. The mints that we have determined are: Akşehir, Alaiye⁵, Beyşehir/Süleymanşehir⁶, Ermenak⁷, Larende⁸, Lu'lu'e⁹, Manavgat and Pazarcık¹⁰. We notice countermark on the coins of Hamid-oghullari, though very few in proportion. However, these countermarks mostly belong to Karaman-oghullari and Ashraf-oghullari. The countermarks that might belong to Hamid-oghullari must be examined seperately.

⁴ 'Damga' is called countermark in English and surcharge as derived from French. These countermarks were used for different purposes, depending on the conditions of that period.

⁵ Today's Alanya.

⁶ Today's Beyşehir. Both the names of Beyşehir and Süleymanşehir were used in the same period.

⁷ Today, it is pronounced as Ermenek.

⁸ Today's Karaman.

⁹ It's nearby Ulukışla.

¹⁰ It is considered to be on the bank of Manavgat creek and a settlement close to Manavgat.

Selçuklu dönemi ve sonrasındaki Anadolu sanatı incelendiğinde yapılarda süsleme elemanı olarak değişik hayvan figürlerinin, mitolojik yaratıkların ve av sahnelerinin kullanıldığı görülmektedir. Sikkeler üzerindeki hayvan figürlü damgalar göz önüne alındığında, Selçuk eserlerinde görülenlerle neredeyse birebir benzerlikler tespit edilebilmektedir. Söz konusu definelerin çıkış yerine de yakınlığı dolayısıyla Beyşehir Gölü kıyısındaki Kubad Abad Sarayı'nın kalıntılarından çıkarılan çini ve duvar süslemelerinde kuştan eşeğe varıncaya kadar her türlü hayvan figürünün ve av sahnelerinin bol miktarda kullanıldığı görülebilir.

Bu benzerlikler, en azından yukarıda bahsi geçen Beylikler'in Selçuklu sanatı geleneğini devam ettirdiklerini ve siyasi olarak da belirli bir süre Selçuk etkisiyle hareket ettiklerinin göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sikkeler üzerindeki damgalarla ilgili düşüncemiz ise bu hayvan figürleri ve geometrik desenlerin zaten oldukça karışık olan siyasi ortamda paralarının üzerine kendi isimlerini yazdırmaya cesaret edemeyen beylerin, kendi isimlerini veya bağlı buldukları boyu, daha da kritik durumlarda belki de şehir isimlerini de sembolize ederek damga olarak kullandıkları yönündedir⁴.

Bölgede çıkan sikkelerin üzerindeki yazılı olan damgaları şimdilik bir kenara bırakırsak, hayvan figürlü damgalar önemli bir yer teşkil etmektedirler. Hangi beylik tarafından vurulduğu belli olmayan bu damgalar sikkelerin çıkış yeri, darp yeri okunabilen sikkeler ve okunabilen yazılı damgalar göz önüne alındığında Karamanoğulları ve Eşrefoğulları tarafından vurulmuş olmalıdır. Üzerlerinde damga olan bölge dışından sikkeler az sayıdadır. Tespit edebildiğimiz darp yerleri Akşehir, Alaiye⁵, Beyşehir/Süleymanşehir⁶, Ermenak⁷, Larende⁸, Lu'lu'e⁹, Manavgat ve Pazarcık¹⁰ olarak sıralanabilir. Oran olarak çok az da olsa Hamidoğulları'nın sikkeleri üzerinde de damgalar görülmektedir. Ancak bu damgalar daha çok Eşrefoğulları ve Karamanoğulları'na aittir. Hamidoğullarına ait olabilecek damgalar varsa da bunlar ayrıca incelenmelidir.

⁴ Damgaya İngilizce'de countermark, Fransızca'dan dilimize geçtiği şekliyle sürsarj da denmektedir. Paralar üzerinde damgalar vurulduğu günün koşullarına bağlı olarak farklı maksatlarla kullanılmıştır.

⁵ Bugünkü Alanya.

⁶ Bugünkü Beyşehir. Beyşehir ve Süleymanşehir isimlerinin her ikisi de aynı dönemde kullanılmışlardır.

⁷ Bugün Ermenek olarak telaffuz edilmektedir.

⁸ Bugünkü Karaman.

⁹ Ulukışla yakınlarındadır.

¹⁰ Manavgat çayının kıyısında ve Manavgat'a çok yakın bir yerleşim birimi olduğu düşünülmektedir.

When we examine the dies of countermark, they are circular, elliptic, square, octagon, with quartet or more flower motifs and some of them have the same shape as the countermark. As content, we can group them in 3 categories: ones with inscriptions, with motifs and with figure.

1. Countermarks with inscriptions

1.1. With the ruler's name

- Badr bin Karaman, al-Badri, al-'Alai, Baha
- Mehmed, Mubarizi, al-Mubarizi, Sulayman bin Mehmed
- Abu Sa'id, Abu Sa'id Khan

1.2. With city names

- Alaiye, Ermenak, Konya, Larende, Pazarcık
- Akşehir, Beyşehir, Süleymanşehir

1.3. With religious phrase

- Allah, lillah, al-minnete lillah, al-mulku lillah, tawakkal-tu 'ali alayh

2. Countermarks with motifs

3. Countermarks with figures

3.1. Lion/leopard or dog

3.2. Birds

3.2.1. Birds that are not predatory

3.2.2. Birds of prey (raptors)

3.2.3. Double-headed eagle

3.3. Goat, deer or gazelle

3.4. Donkey

3.5. Portraits

3.6. Hunter

Damga kalıplarına baktığımızda dairesel, eliptik, dikdörtgen, kare, sekizgen, dörtlü veya daha çok kenarlı çiçek motifi şeklinde ve bazılarında damganın kendi şeklindedir. İçerik olarak ise, yazılı, motifli ve figürlü olmak üzere üç ana başlık altında toparlayabiliriz.

1. Yazılı damgalar

1.1.Hükümdar ismi yazanlar

- Bedr bin Karaman, el-Bedri, el-Alai, Beha
- Mehmed, Mübarizi, el-Mübarizi, Süleyman bin Mehmed
- Ebu Said, Ebu Said Han

1.2.Şehir ismi yazanlar

- Alaiye, Ermenak, Konya, Larende, Pazarcık
- Akşehir, Beyşehir, Süleymanşehir

1.3.Dini ibareli olanlar

- Allah, lillah, el-minnete lillah, el-mülkü lillah, tevekkeltü ali aleyh

2. Motifli damgalar

3. Figürlü damgalar

3.1.Aslan/pars veya köpek

3.2.Kuşlar

- 3.2.1.Yırtıcı olmayan kuşlar
- 3.2.2.Yırtıcı kuşlar
- 3.2.3.Çift başlı kartal

3.3.Keçi, geyik veya ceylan

3.4.Eşek

3.5.Portreler

3.3.Avcı

1. Countermarks with inscriptions

1

2

3

Although the countermarks with inscriptions are more than these and also they should be discussed more, we would like to present only three of them here.

The first countermark, Süleymanşehir has an elliptic die (7.5x6 mm), seen on a silver coin (1.91 g, 20.5/22 mm) -date is not read- struck at Alaiye in the name of Ilkhanid Khudabanda Muhammad (1304-1316). There are different variations of the die, one with circular die and the other is amorphous. It is one of the countermarks seen mostly.

The second countermark, Akşehir has an octagon die (6x6 mm), is placed on a coin of Karamanid type (1.93 g, 21/23 mm) -struck at Ermenak, date is not read. It has many variations, one of which has circular die. This countermark is also seen on the coins frequently. The above mentioned Süleymanşehir and this one belong to Ashraf-oghullari.

On the third countermark with a circular die (6 mm diameter) Badr bin Karaman is inscribed. It is placed on a silver coin (1.79 g, 23/26.5 mm) -without date- struck at Alaiye, in the name of Ilkhanid Khudabanda Muhammad. There are variations with square die of the same countermark. The countermark belongs to Karamanid Badr al-Din Mahmud; however it is assumed to have been used also by his son Badr al-Din Ibrahim. The characteristic of it is that the laqab Badr al-Din was shortened and inscribed as 'Badr'. Using the abbreviation of the laqabs is a peculiarity that we encounter on the coins.

Especially, on the countermarks with city names, the most prominent characteristic is that the mints and the countermarks are the same on many coins that can not be underestimated. For instance, on the coin struck in Ermenak, the countermark Ermenak is seen, and also on the coin struck in Süleymanşehir, the countermarks Süleymanşehir and Beyşehir are seen.

Most of these countermarks were inscribed in Arabic alphabet. There are also a few different specimens inscribed in Uighur and Greek alphabet.

1.Yazılı damgalar

1

2

3

Yazılı damgalar çok daha fazla olmasına ve üzerinde daha uzun süre durulması gereken bir konu olmasına karşılık burada fikir vermek amacıyla üç tanesini tanıtmakla yetineceğiz.

Süleymanşehir olan birinci damga 7.5x6 mm ebatlarında eliptik bir kalıba sahip olup, İlhanlı Sultanı Hüdabende Muhammed (1304-1316) adına Alaiye'de darp edilmiş tarihi okunamayan, gümüş bir sikke (1.91 gr, 20.5/22 mm) üzerindedir. Bu damganın biri dairesel kalıplı, diğeri şekilsiz olmak üzere birkaç farklı kalıp varyasyonu vardır. Sikkeler üzerinde en çok görülen damgalardan birisidir.

Akşehir olan ikinci damga 6x6 mm ebatlarında sekizgen bir kalıba sahip olup, Ermenak darplı ve tarihi okunamayan Karaman tarzı bir sikke (1.93 gr, 21/23 mm) üzerinde yer almaktadır. Biri dairesel kalıplı olmak üzere en çok varyasyona sahip olan damgadır. Bu damga da sikkeler üzerinde oldukça sık görülmektedir. Yukarıda bahsedilen Süleymanşehir damgasıyla birlikte Eşrefoğulları'na aittir.

6 mm çapında dairesel bir kalıba sahip olan üçüncü damgada ise Bedr bin Karaman yazmaktadır. İlhanlı Sultanı Hüdabende Muhammed adına Alaiye'de darp edilmiş, tarihsiz bir gümüş sikke (1.79 gr, 23/26.5 mm) üzerinde bulunmaktadır. Aynı damganın kare kalıba sahip olanları da vardır. Damga Karamanoğlu Bedreddin Mahmud'a aitse de, aynı lakabı taşıyan oğlu Bedreddin İbrahim tarafından da kullanıldığı düşünülmektedir. Dikkat çeken özelliği Bedreddin lakabının kısaltılarak "Bedr" şeklinde yazılmış olmasıdır. Lakapların bu şekilde kısaltılarak kullanılması ilgili dönemde sikkeler üzerinde görülebilen bir özelliktir.

Özellikle şehir ismi yazılı olan damgalarda en çok dikkati çeken unsur azımsanmayacak kadar çok sikkede üzerlerindeki damgalarla sikkelerin darp yerlerinin aynı olmasıdır. Ermenak darplı sikke üzerinde Ermenak, Süleymanşehir darplı sikke üzerinde Süleymanşehir ve Beyşehir damgalarının görülmesi bunlara örnek olarak verilebilir.

Yazılı damgaların çoğu Arap alfabesi ile yazılmış olup, Uygur alfabesi ve Yunan alfabesiyle yazılmış birkaç farklı örnek de vardır.

2.Countermarks with motifs

1

2

3

In order to give an idea concerning the countermarks with motifs, we will present just three of them. We have encountered countermarks with motifs less than the ones with inscriptions or figures.

The first countermark is 6 mm diameter, seen on a coin (2.10 g, 23/24 mm) struck at Konya in 699AH, in the name of Ilkhanid Ghazan Mahmud. The second is 7,5 mm diameter, is placed on a coin (1.91 g, 20.5/22 mm) -with no date- struck at Alaiye, in the name of Ilkhanid Khudabanda Muhammad. The third one is 6,5 mm diameter, is seen on a coin (1.47 g, 21/25mm), Karamanid style -the mint and date are not read.

2.Motifli damgalar

1

2

3

Yazılı damgalarda olduğu gibi motifli damgalarla ilgili olarak da fikir vermek amacıyla üç tanesini tanıtmakla yetineceğiz. Motifli damgalara yazılı ve figürlü olanlara göre oldukça az rastlanmıştır.

Birinci damga 6 mm çapında olup, İlhanlı Sultanı Gazan Mahmud adına Konya'da h.699 tarihinde darp edilmiş bir sikke (2.10 gr, 23/24 mm) üzerindedir. İkinci damga 7.5 mm çapında olup, İlhanlı Sultanı Hüdabende Muhammed adına Alaiye'de darp edilmiş, tarihsiz bir sikke (1.91 gr, 20.5/22 mm) üzerindedir. Üçüncü damga 6.5 mm çapında olup, darp yeri ve tarihi okunamayan Karaman tarzı bir sikke (1.47 gr, 21/25 mm) üzerindedir.

3. Countermarks with figures

3.1. Lion/leopard or dog

The countermark 'lion' must have been used by Karamanids who were the neighbor of Mamluks and also were dependent on them from time to time. As it is known, the lion figure¹¹ seen on the Mamluk coins which were struck during the period of Baybars (1260-1277) was also used on the coins¹² struck in Karamanid cities, in the name of al-Nasir Nasir al-Din Muhammad, during the period of his third reign (1310-1341). There is an unquestionable impact of Mamluks on these coins.

These countermarks that can be named as lion or leopard have numerous types. When examined more carefully, some of these countermarks might be dog. Likewise, the animal figure that we see clearly on the tiles of Kubad Abad¹³ (fig. 1), is most probably a dog whose one of the legs is upright and it is looking backwards.

The first countermark is 6.5 mm, and the fourth is 7 mm diameter. Both coins were struck in the name of Ilkhanid Abu Sa'id (1316-1335), date and mint are not read (respectively 1.64 g, 20/23.5 mm and 1.92 g, 21/23mm). The animal figure on the fourth countermark has a great resemblance to the figure on a lead seal¹⁴ (fig.2), belonging to 'Ala al-Din Kayqubad I (1219-1236). Considering the coins with lion, son of the following ruler of Seljuqs, Ghiyath al-Din Keyhüsrev II (1236-1245), this animal figure may be considered as a lion.

The third countermark is 7 mm diameter, seen on a coin with no date and no mint, (1.65g, 23/27 mm) struck in the name of Mamluk Sultan al-Nasir Nasir al-Din Muhammad¹⁵.

¹¹ Balog 1964, p.85-106.

¹² İzmirliler 1999/2, p.5-22.

¹³ Arik 2000, p.108, fig.119.

¹⁴ Arik 2000, p.210, fig.276.

¹⁵ Though the mint is read as Cairo, when we look at its weight and typology we understand that it belongs to Anatolia. There are some other specimens of them with different dies. These coins whose dies were engraved in Anatolia, were struck in Cairo, the reason of which is not known.

3.Figürlü damgalar

3.1.Aslan/pars veya köpek

Aslan damgasının Memlükler'le komşu ve zaman zaman da onlara tabi olan Karamanoğulları tarafından kullanılmış olmalıdır. Bilindiği gibi Baybars döneminde (1260-1277) darp edilen Memlük sikkelerinde görülmeye başlayan aslan figürü¹¹, yine Memlük Sultanı Nasır Nasreddin Muhammed'in 3.saltanatı (1310-1341) esnasında Karamanoğlu şehirlerinde onun adına darp edilen sikkelerde de¹² kullanılmıştır. Söz konusu sikkelerde tartışılmaz bir Memlük etkisi vardır.

Aslan veya pars olarak adlandırabileceğimiz bu damgaların burada görülenden çok daha fazla farklı tipleri bulunmaktadır. İyi incelediğinde bu damgalardan bazılarının köpek olma ihtimalini de vardır. Nitekim Kubad Abad çinilerinde daha net olarak görebildiğimiz¹³ (resim.1) bir ayağı yukarıda ve geriye doğru bakan hayvanın köpek olma ihtimali derece yüksektir.

Birinci damga 6.5 mm, dördüncü damga 7 mm çaplarında olup, her ikisi de İlhanlı Sultanı Ebu Said (1316-1335) adına darp edilmiş, tarihi ve darp yeri okunamayan gümüş sikkeler (sırasıyla 1.64 gr, 20/23.5 mm ve 1.92 gr, 21/23 mm) üzerinde yer almaktadırlar. Dördüncü damga üzerinde yer alan hayvan figürü I.Alaeddin Keykubad'a (1219-1236) ait bir kurşun mühür üzerindeki figürle¹⁴ (resim.2) son derece benzerlikler göstermektedir. Özellikle bir sonraki Selçuklu Sultanı II.Gıyaseddin Keyhüsrev'in (1236-1245) aslan-güneşli sikkeleri göz önüne alındığında buradaki hayvan figürünün bir aslana ait olduğu düşünülebilir.

Üçüncü damga 7 mm çapında olup, Memlük Sultanı Nasır Nasreddin Muhammed adına darp edilmiş, tarihsiz ve darp yersiz bir sikke (1.65 gr, 23/27 mm) üzerinde yer almaktadır. Daha geç bir tarihte vurulmuş olan ikinci damga yine Nasır Nasreddin Muhammed adına Kahire darplı tarihsiz bir gümüş sikke (1.79 gr, 23/24 mm) üzerindedir¹⁵.

¹¹ Balog 1964, s.85-106.

¹² İzmirlier 1999/2, s.5-22.

¹³ Arık 2000, s.108, res.119.

¹⁴ Arık 2000, s.210, res.276.

¹⁵ Sikkenin darp yeri Kahire olarak okunmaktaysa da ağırlığı ve tipolojisine baktığımızda tamamen Anadolu'ya ait olduğunu anlarız. Kahire darplı sikkelerin farklı kalıplara ait başka örnekleri de vardır. Kalıpları Anadolu'da kazınan bu sikkeler, bilemediğimiz bir sebepten dolayı Kahire darplıdır.

3.2. Birds

It is possible to examine the countermarks with bird figures in two main headings -predatory and not predatory. Except for the double-headed eagle, it is ratified that these countermarks belong to Karamanids¹⁶. The countermarks with bird figures¹⁷ of which two different specimens had been published by Cüneyt Ölçer, -due to the emotional reasons- have been thought to be predatory birds. However, it should not be undervalued that especially waterbirds were sign of holiness and rank of a ruler in Turks in that times¹⁸.

3.2.1. Birds that are not predatory

The first countermark published by İ.Hakkı Konyalı, was seen on a silver coin¹⁹ struck in the name of Ilkhanid Khudabanda Muhammad, of which date and mint is not known. There is a hexagram above the bird figure. According to Konyalı, this bird is a falcon and a totem of Karamanids.

When we examine the terracotta payza²⁰ (fig.3) -kept in Karaman Museum we notice a bird holding a snake (or an earthworm) in its mouth. Again, there is a hexagram above payza. The birds on the countermarks and payza have great resemblance. The bird here must be either a peacock or a heron.

Both the second and third countermarks are 7 mm diameter, seen on the silver coins struck in the name of Khudabanda Muhammad -date and mint is not read. (respectively 1.80 g ,22/25 mm and 1.99 g, 22/23 mm). The bird figures on both countermarks are not predatory, must be a peacock or a heron. Similar figures are observed on the tiles of Kubad Abad²¹ (fig.4).

¹⁶ Concerning the Karamanid principality and the bird figure, see Konyalı 1997. Besides, see Konyalı 1960 and Uysal 1983, p.11-20.

¹⁷ Ölçer 1982, p.50-51. There are two different countermarks of bird on the coins no. Krmn 24 and no.25.

¹⁸ Esin 2001, p.88-89.

¹⁹ Konyalı 1967, p.75.

²⁰ Payza is defined as a relief with figure -made of wooden or ceramic- worn on the belly or belt and also used as a seal. The mentioned payza is preserved in Karaman Museum with inv. no.1067.

²¹ Arık 2000, p.97, fig.92.

3.2.Kuşlar

Kuş figürlü damgaları yırtıcı ve yırtıcı olmayan diye iki ana başlık altında incelemek mümkündür. Çift başlı kartal hariç, bu damgaların Karamanoğulları'na ait olduğu¹⁶ konuyla ilgilenen herkes tarafından kabul görmektedir. Daha önce Sn. Cüneyt Ölçer tarafından iki farklı örneği yayınlanmış olan kuş figürlü damgaların¹⁷ tamamının -biraz da duygusal sebeplerden dolayı- bugüne kadar yırtıcı kuşlar olduğu düşünölmekteydi. Ancak, Türklerde daha önceki dönemlerde özellikle su kuşlarının kut ve beylik işareti olduğunun da göz ardı edilmemesi gerekmektedir¹⁸.

3.2.1.Yırtıcı olmayan kuşlar

Dairesel olan birinci damga daha önce Sayın İbrahim Hakkı Konyalı tarafından yayınlanmış olup, İlhanlı Sultanı Hüdabende Muhammed adına darp edilmiş, tarihi ve darp yeri bilinmeyen gümüş bir sikke¹⁹ üzerinde yer almaktadır. Kuş figürünün üzerinde altı köşeli yıldız görölmektedir. Konyalı'ya göre buradaki kuş doğan olup, Karamanoğulları'nın ongunudur. Karaman Müzesi'nde mevcut olan ve Karamanoğulları'na ait olduğu düşünölen pişmiş toprak bir payzaya²⁰ (resim.3) baktığımızda ise bunun üzerinde yer alan ve ağzında yılan (veya solucan) tutan bir kuş görölmektedir. Yine payza üzerinde de altı köşeli yıldız yer almaktadır. Damga ve payzadaki kuşlar son derece benzerlik göstermektedirler. Buradaki kuş, tavus veya balıkçıl olmalıdır.

İkinci ve üçüncü damgalar her ikisi de 7 mm çapında olup, İlhanlı Sultanı Hüdabende Muhammed adına darp edilmiş, tarihi ve darp yeri okunamayan gümüş sikkeler (sırasıyla 1.80 gr, 22/25 mm ve 1.99 gr, 22/23 mm) üzerinde yer almaktadırlar. Her iki sikkede de damgalar üzerinde görölen kuş figürleri yırtıcı olmayıp, tavus kuşu veya balıkçıl olmalıdır. Benzeri figürler yine Kubad Abad çinilerinde gözlemlenmektedir²¹ (resim.4).

¹⁶ Karamanoğulları Beyliği ve kuş figürü ile ilgili olarak bkz. Konyalı 1997. Ayrıca bkz. Konyalı 1960 ve Uysal 1983, s.11-20.

¹⁷ Ölçer 1982, s.50-51. Krn 24 ve 25 no'lu sikkeler üzerinde iki farklı kuş damgası vardır.

¹⁸ Esin 2001, s.88-89.

¹⁹ Konyalı 1967, s.75.

²⁰ Payza, bele ve kuşağa takılan aynı zamanda mühür olarak kullanılan, ahşap veya seramikten, üzeri figürlü kabartma olarak tarif edilmektedir. Söz konusu payza Karaman Müzesi'nde 1067 envanter numarası ile bulunmaktadır.

²¹ Arık 2000, s.97, res.92.

The fourth bird figure is not a countermark; it was engraved directly on the die of coin. The silver coin was struck in the name of Mamluk Sultan al-Nasir Nasir al-Din Muhammad at Ermenak. It is 1.51 g, 21/22 mm and has no date on it. Without doubt, it is a figure of a peacock drinking water from a bowl. Among the tiles of Kubad Abad, there is a similar depiction of two peacocks drinking water²² (fig.5). According to Rūçhan Arik, this bowl expresses a symbolic meaning and has an eternal water of life. Peacocks that represent heaven and also the bowl that represents the eternal life. Similar scenery is seen clearly, placed on a stone wall panel of Seljuqs²³ (fig.6) dating 12 th century.

The countermarks must have been struck on earlier dates and unfortunately the coins do not give much information about their concern to whom. Since the last figure of bird was engraved directly on the coin's die and the mint was Ermanak, it must belong to Karamanids.

3.2.2. Birds of prey (raptors)

We notice that the predatory birds were stated in a more stylized manner. When we look at the countermarks from no.1 to no.3, we see how the bird changed its form. The predatory bird on the last countermark became completely stylized. Since the scenes of hunting and animals appear on the countermarks quite often, these must be birds such as falcon and hawk used while hunting. Likewise, falcon was embroidered on the tiles of Kubad Abad abundantly²⁴ (fig.7).

The first countermark is 7 mm diameter on a silver coin of Mamluk type -with no mint and no date. The second countermark (7mm diameter) and also the third (8mm diameter) were on a silver coin struck in the name of Ilkhanid Abu Sa'id whose mint and date can not be read (relatively 1.41 g, 20.5/21.5 mm and 1.60 g, 21/23mm).

²² Arik 2000, p.100, fig.96.

²³ *Stone wall, is preserved in İnce Minare Museum, in Konya.*

²⁴ Arik 2000, p.88, fig.70.

Dördüncü kuş figürü ise damga olmayıp doğrudan sikke kalıbı üzerine kazınmıştır. Memlûk Sultanı Nasır Nasreddin Muhammed adına Ermenak'da darp edilmiş tarihsiz, gümüş bir sikke (1.51 gr, 21/22 mm) üzerinde yer almaktadır. Buradaki kuşun ise tavus kuşu olduğu şüphesizdir. Kuş önündeki kaptan su içmektedir. Kubad Abad çinileri içinde benzeri bir kaptan su içen karşılıklı iki tavus kuşu tasviri vardır²² (resim.5). Sn. Rûçhan Arık'a göre burada kap simgesel bir anlam ifade etmektedir ve içinde de ebedi hayat suyu vardır. Tavusların simgelediği cennet ile kabın temsil ettiği sonsuz hayat birlikte sunulmaktadır. Benzeri bir sahne, 12.yüzyıla tarihlendirilen Selçuklu bir taş pano²³ (resim.6) üzerinde de yer almakta olup, burada tavus kuşu çok net olarak görülmektedir.

Damgalar sonuncu kuş figürüne göre daha erken tarihlerde vurulmuşlardır ve üzerlerinde buldukları sikkeler bu damgaların aidiyeti üzerine maalesef pek fazla bilgi vermemektedirler. Sonuncu kuş figürünün ise doğrudan sikke kalıbına kazınmış olması ve sikkenin darp yerinin Ermenak olması dolayısıyla Karamanoğulları'na ait olduğu kesindir.

3.2.2.Yırtıcı kuşlar

1

2

3

Yırtıcı kuşlara gelince bunların daha stilize bir şekilde ifade edildikleri görülür. Damgalara baktığımızda 1 no'lu damgadan 3 no'lu damgaya doğru kuşun nasıl form değiştirdiğini görebiliriz. Sonuncu damgada yırtıcı kuş tamamen stilize bir görünüm almıştır. Damgalar üzerinde av sahne ve hayvanlarının oldukça çok yer almasından dolayı, bunların şahin ve doğan gibi avcılıkta kullanılan kuşlar olmalıdır. Nitekim şahin Kubad Abad çinilerinde de bol miktarda işlenmiştir²⁴ (resim.7).

Birinci damga 7 mm çapında olup, darp yeri ve tarihi olmayan Memlûk tarzı gümüş bir sikke (1.63 gr, 25/27 mm) üzerinde, 7 mm çapında olan ikinci ve 8 mm çapında olan üçüncü damgalar ise İlhanlı Sultanı Ebu Said'adına darp edilmiş, tarihi ve darp yeri okunamayan gümüş sikkeler (sırasıyla 1.41 gr, 20.5/21.5 mm ve 1.60 gr, 21/23 mm) üzerinde bulunmaktadır.

²² Arık 2000, s.100, res.96.

²³ Taş pano, Konya'da İnce Minare Müzesi'nde bulunmaktadır.

²⁴ Arık 2000, s.88, res.70.

3.2.3. Double-headed eagle

The use of double-headed eagle on the coins starts with the copper coins of Artuqid in Anatolia. We notice this figure on the coins struck in Artuqid mints such as Hisn²⁵ and Amid²⁶ during the period of Nasir al-Din Mahmud (1200-1222) and Rukn al-Din Mawdud (1222-1232)²⁷. In a later period, the same figure is placed on a copper coin belonging to Mas'ud II (2nd reign 1302-1308)²⁸. There are double-headed eagles on some copper coins struck at Konya during the period of Karamanids.

This figure that was the symbol of power and nobility, was used in Seljuq art rather frequently. It is considered to be the symbol of the Seljuq state and its dynasty during the period of 'Ala al-Din Kayqubad I (1219-1236). The figures of double-headed eagle on the chest al-Sultan was written -on the tiles of Kubad Abad strengthens this idea²⁹ (fig.8).

The countermark -5.5mm diameter was not known before- is placed on a silver coin (1.66 g, 21.5/23 mm) with no date was struck in the name of al-Nasir Nasir al-Din Muhammad at Alaiye. Even if there is no date on it, it was probably struck following 725AH/1325. Using this figure which used to be the symbol of Seljuqs -in a late date might be due to the fact that the user was aiming to show that he was the inheritor of Seljuq throne. Keeping in mind the figure of double-headed eagle on the copper coins struck at Konya by Karamanids, this countermark must have been applied at Konya by Karamanids.

²⁵ Today's Hasankeyf.

²⁶ Today's Diyarbakır.

²⁷ Spengler and Sayles 1992, p.42-49 / 53-56.

²⁸ Sarıoğlu 2002, p.50-54.

²⁹ Arık 2000, p.78, fig.55.

3.2.3.Çift başlı kartal

Çift başlı kartal figürünün sikkeler üzerinde kullanımı Anadolu'da Artuklu bakır sikkeleriyle başlamaktadır. Nasreddin Mahmud (1200-1222) ve Rükneddin Mevdud (1222-1232) zamanında Hısn²⁵ ve Amid²⁶ gibi Artuklu şehirlerinde darp edilmiş sikkelerde çift başlı kartal figürü görülmektedir²⁷. Daha geç bir dönemde ise II.Mesud'a (2.saltanatı 1302-1308) ait bakır bir Selçuklu sikkesi üzerinde aynı figür yer almaktadır²⁸. Karamanoğulları döneminde Konya'da darp edilmiş olan bazı bakır sikkeler üzerinde de çift başlı kartal figürü vardır.

Güç ve asaletin simgesi olan çift başlı kartal Selçuk sanatında da bolca kullanılmış olup, I.Alaeddin Keykubad (1219-1236) zamanında Selçuklu devleti ve hanedanının simgesi olduğu düşünülmektedir. Kubad Abad çinilerinde göğsünde es-Sultan yazılı çift başlı kartal figürleri bu düşünceyi kuvvetlendirmektedir²⁹ (resim.8).

5.5 mm çapında olan damga daha önceden bilinmemekte olup, Memlük Sultanı Nasır Nasreddin Muhammed adına Alaiye'de darp edilmiş tarihsiz bir gümüş sikke (1.66 gr, 21.5/23 mm) üzerinde bulunmaktadır. Damganın üzerinde bulunduğu sikke her ne kadar tarihsizse de muhtemelen h.725 / 1325 tarihinden sonra darp edilmiştir. Selçuklu devletinin simgesi olarak görülen çift başlı kartal figürünün bu kadar geç bir tarihte kullanılmış olması, damgayı kullananın kendisini Selçuklu tahtının varisi olduğunu göstermeye yönelik olabilir. Karamanoğulları'nın Konya darplı bakır sikkelerindeki çift başlı kartal figürü göz önüne alındığında, bu damga da Karamanoğulları tarafından Konya şehrinde vurulmuş olmalıdır.

²⁵ Bugünkü Hasankeyf.

²⁶ Bugünkü Diyarbakır.

²⁷ Spengler ve Sayles 1992, s.42-49 / 53-56.

²⁸ Sarıoğlu, 2002, s.50-54.

²⁹ Arık 2000, s.78, resim.55.

3.3. Goat, deer or gazelle

1

2

3

It is known that chamois (goat) and deer used to be the symbol of the Turkish dynasties in the earlier periods³⁰. We encounter tiles with the figure of goat in Kubad Abad³¹ (fig.9). When we examine the countermarks, the types of these animals can not be understood clearly since the figures had to be fit into a very small space. These figures might be either a goat, a deer or a gazelle. In his studies, Hinrichs mentions that considering the word 'teke' used in Turkish for a male goat and this countermark was used by principality of Teke -a branch of Hamid-oghullari, thus it must have been applied in the vicinity of Antalya³². Though Evliya Çelebi's explanation supports this claim, we still have to act with deliberation³³. Likewise, such countermarks were not uncountered on the coins of Hamid-oghullari³⁴.

The first countermark is 7 mm diameter, seen on a blank silver coin (1.31g, 21/22.5mm). The interesting characteristic of this period is the silver coins on which they were blank or countermarked³⁵.

The second (7.5 mm diameter) and the third (7 mm diameter) countermarks are placed on the silver coins on which date and mint can not be read, were struck in the name of Ilkhanid Khudabanda Muhammad (relatively 1.94 g, 24 mm and 1.82 g, 23/26 mm). There is a circular margin on the second one.

³⁰ Esin 2001, p.88-89.

³¹ Arık 2000, p.112, fig.144.

³² Hinrichs 1997, p.13-14.

³³ Tekindağ 1977.

³⁴ İzmirlier 1999/1.

³⁵ Hinrichs 1997.

3.3.Keçi, geyik veya ceylan

Türklerde daha önceki dönemlerde dağ keçisi ve geyiğin bir dönem hükümdar sülalesinin damgası olduğu bilinmektedir³⁰. Kubad Abad'da da üzerinde keçi figürü olan çinilere rastlanmaktadır³¹ (resim.9). Damgalara baktığımızda, figürlerin çok küçük bir alana sığdırmak zorunda kalındığından dolayı bu hayvanların cinsi tam olarak anlaşılamamaktadır. Bu figürlerin, keçi olabileceği gibi geyik veya ceylan olma olasılıkları da vardır. Hinrichs konuyla ilgili yaptığı çalışmalarda erkek keçinin Türkçe'deki karşılığı olan "teke" kelimesinden yola çıkarak bu damganın Hamidoğulları'nın bir kolu olan Teke Beyliği tarafından kullanıldığını, dolayısıyla Antalya taraflarında vurulmuş olması gerektiğini söylemektedir³². Evliya Çelebi "teke" isminin keçiden geldiğini söylemesi bu tezi destekliyorsa da yine de bu iddiaya temkinli yaklaşmak gerekir³³. Nitekim Hamidoğulları'nın kendilerine ait sikkeler üzerinde bu damgalara hiç rastlanmamıştır³⁴.

Birinci damga 7 mm çapında olup üzerinde herhangi bir darp olmayan boş gümüş sikke pulu (1.31 gr, 21/22.5 mm) üzerinde yer almaktadır. Üzerinde herhangi bir darp olmayan boş veya damgalı sikke pulları yine bu dönemde görülen ilginç bir özelliktir³⁵.

7.5 mm ve 7 mm çaplarında olan ikinci ve üçüncü damgalar ise İlhanlı Sultanı Hüdebende Muhammed adına darp edilmiş, tarihi ve darp yeri okunamayan gümüş sikkeler (sırasıyla 1.94 gr, 24 mm ve 1.82 gr, 23/26 mm) üzerinde bulunmaktadır. İkinci damganın çevresinde dairesel bir çerçeve vardır.

³⁰ Esin 2001, s.88-89.

³¹ Arık 2000, s.112, res.144.

³² Hinrichs 1997, s.13-14.

³³ Tekindağ 1977.

³⁴ İzmirlier 1999a.

³⁵ Hinrichs 1997.

3.4. Donkey

It is not known who the figure of donkey was used by and also what purpose it was used. When we examine the history of Akşehir, it should be noticed that the figure of donkey was used in the ancient times and the anecdotes of Nasreddin Hodja and his donkey are still quite popular. Moreover, among the countermarks the countermark of Akşehir has the most variations and it is encountered frequently. Again, it is possible to encounter this figure on the tiles of Kubad Abad³⁶ (fig.10) and tiles of Aspendos³⁷ during the period of Seljuqs. Both on the countermarks and also on the structures figures of donkey is seen the least.

The first countermark (8x6.5mm) has a rectangular die of which corners are chamfered. It is placed on a silver coin (1.72 g, 24/25 mm) struck at Sinop, in the name of Ilkhanid Abu Sa'id, date can not be read. Although the figure was poorly engraved, the long ears and long tail show that it is a donkey. There is also an opinion that it might be a mule which used to be more valuable at that time.

The second countermark (7.5 mm diameter) is placed on a blank silver coin (1.68 g, 23/25 mm) with no mint. This figure is surely a donkey.

³⁶ Arik 2000, p.116, fig.149.

³⁷ Okay 1985, Pl. 5, photos 8-12.

3.4.Eşek

Eşek figürünün kimler tarafından ne maksatla sikkeler üzerinde kullanıldığı bilinmemektedir. Akşehir'in tarihine bakıldığında eşek figürünün çok eski zamanlarda deñ kullanıldığı, hatta Nasreddin Hoca ve eşeğiyle ilgili hikmetlerin hala çok popüler olduğu gözden geçirilmemektedir. Üstelik yazılı damgalar içinde Akşehir damgası ne çok varyasyona sahip olan ve en çok görülen damgalardan birisidir. Yine Kubad Aca çinilerinde²¹ (resim.10) ve Selçuklu dönemi Ascendos çinilerinde²² eşek figürüne rastlamak mümkündür. İkinci damgalar üzerinde, hem de karşılaştığımız yapı elemanlarında eşek oldukça az görülen bir figürdür.

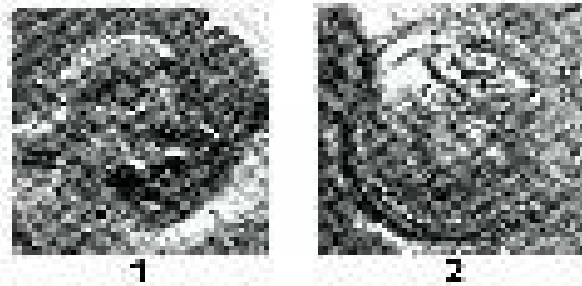
Birinci damga 8x8.5 mm ebatlarında köşeleri kırılmış dikdörtgen bir kalıba sahiptir. İnanlı Sultanı Fbu Said adına Sinop'da darp edilmiş tarih okunamayan gümüş bir sikke (1.72 gr, 24/25 mm) üzerinde yer almaktadır. Figür biraz bozuk kazınmış olmasına rağmen uzun kulakları ve uzun kuyruğu bunun eşek olduğunu göstermektedir. Zamanında daha kıymetli bir hayvan olduğu için bunun kabir elemanına dair bir düşünce de vardır.

İkinci damga 7.5 mm çapında olup üzerinde herhangi bir darı olmayan bir gümüş sikke pulu (1.66 gr, 23/25 mm) üzerinde yer almaktadır. Bu damgadaki figür şüphe götürmez bir şekilde eşektir.

²¹ Arık 2000, s.116, resim.149.

²² Okuy 1985, Lev.5, foto 8-12.

3.5. Portraits

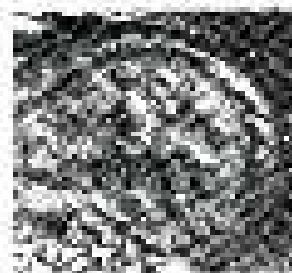

The first countermark is 6 mm diameter, placed on the silver coin with no date (1.64 g, 22/25 mm) struck in the name of Mhammad Khudabanda Mufarrimed, al Ladik²⁸. The second one is 7.5 mm diameter, placed on the silver coin with no date and no mint (1.60 g, 22/23.5 mm), was struck in the name of Mammad Sultan al-Nasir Nasir al-Din Mufarrimed.

This type of countermarks used to be known earlier and they were considered to have been struck by the Christians in Anatica. However, when the copper coins of periods of Artuqids and Seljuqs are examined, we notice that busts of Byzantine type were used quite often.

On the first countermark which was struck earlier, it is not clear whether there is a headgear on the head or not. However, on the second countermark which has a circular margin (published for the first time) a headgear is clearly seen. There are figures with similar headgears on the files of Kubad Abax²⁹ (fig. 11 and 12). Thus, we understand that these countermarks were used by principalities.

3.6. Hunter with a falcon

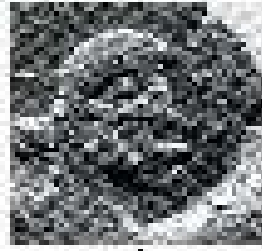
The countermark is 5 mm diameter and has many variations. This countermark is placed on a silver coin (1.36 g, 21/22.5 mm) the date and mint can not be read— was struck in the name of Mhammad Abu Sa'ad. This countermark is also seen on the coin (Al-32) mentioned in the book 'Abiyu Faralan' published by Kükner-Dier in 1951³⁰. The writers of the book

²⁸ Trogis & Özgenç.

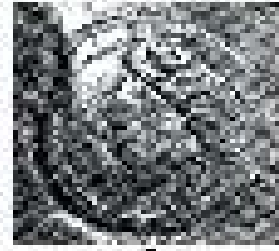
²⁹ Ark 2000, p.140-141, fig. 193 and 194.

³⁰ Kükner and Dier 1951, p.58. The coin we think that is a countermark is named. However, it must be called Sa'ad al-Din C (mint unknown).

3.5.Portreler

1

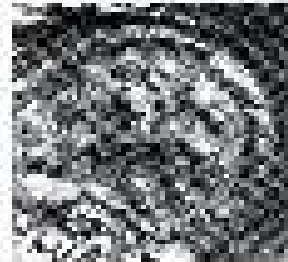
2

Birinci damga 6 mm çapında olup, İhanlı Sultanı Hudatende Muhammed adına Ladik'te³⁷ darp edilmiş tarihiz, gümüş bir sikke (1.64 gr, 22/25 mm) üzerinde yer almaktadır. İkinci damga ise 7.5 mm çapında olup, Memluk Sultanı Nasir Nasreddin Muhammed adına darp edilmiş tarihiz ve darp yeri olmayış, gümüş bir sikke (1.50 gr, 22/23.5 mm) üzerinde yer almaktadır.

Bu tip damgalar daha önceden bilinmekte olup, yine Anadolu'da Hristiyanlar tarafından basılmış olduğu düşünülmektedir. Ancak, Artuklu ve Selçuklu dönemi baka sikkeler incelendiğinde Bizans tarzı büstlerin sıkça kulanıldığı görülmektedir.

Daha erken bir tarihte vurulmuş olan birinci damgada kafaya herhangi bir başlık olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Ancak, ilk kez yayınlanan dalresel bir parçeye içinde yer alan ikinci damgada ise başlık net olarak görülmektedir. Kubed Ahad çiniklerinde benzeri başlığa sahip figürler bulunmaktadır³⁸ (resim.11 ve 12). Bu sebeple bu damgaların Boyluklar tarafından kullanıldığı anlaşılmaktadır.

3.6.Şahinle avlanan avcı

3

Damga 6 mm çapında olup oldukça fazla varyasyona sahiptir. Buradaki damga İhanlı Sultanı Ebu Said adına darp edilmiş tarihi ve darp yeri okunamayış, gümüş bir sikke (1.35 gr, 21/22.5 mm) üzerinde yer almaktadır.

Sözkonusu damga 1991 yılında Kırkman-Diler tarafından yayınlanan Alaiye Paratan isimi kitapta AL-32 sıra numarasıyla yer alan sikkenin üzerinde de bulunmaktadır³⁹. Kitabın yazarları damgayı süvari olarak nitelendirmişlerdir

³⁷ Bugünkü Denizli

³⁸ Ark. 2000, s.140-141, resim 193 ve 195.

³⁹ Kırkman ve Diler 1991, s.58. Damgayı üzerine vurulduğu sikke akıncı sikkedir. Ancak Ebu Said için C (mihraplı tip) olduğu.

described this countermark as a cavalrman. The following year, the same countermark is placed in the book *Karamanoğulları: Beyliği Madeni Paraları* published by Cüneyt Öksüz⁴¹. There is no explanation on the countermark. According to Hinrichs⁴² the countermark was struck in Cilicia by Armenians.

The countermark is placed either alone or together with other countermarks on the silver coins uncovered in the territorial sovereignty of Karamanids. In our research, we determined the same countermark on a coin struck in 730AH at latest. Undoubtedly, considering the coins with no date, this date might be further. It is not possible to utter when it was first used, but it was used 730AH and/or later. Hunting was an important occupation in Seljuqs and also continued during the period of prinicipates.

It is acknowledged that falcon and other predatory birds used to be trained and also they were considered to be a precious gift. When the art in Seljuqs was examined, we encounter all kinds of works of art in which scenes of hunting were used. Such scenes were widely used in the elements of decorating buildings, on the tombstones and also on the things used in everyday life. The hunters are seen either alone or on a horse, holding a predatory bird on their left hand. They have a sark (a kind of headdress) or a headgear on their heads. The details of face can not be distinguished. Generally, the hunter has no weapon⁴³. Of the two specimens that we chose due to their resemblance to the countermark, one is the tik⁴⁴ found in Aeddin Palace in Konya (fig.13) and the other is a steel mirror⁴⁵, origin of south-east Anatolia (fig.14).

On the countermark, the horseman holding a predatory bird in one hand and the rein with the other hand is seen clearly. Considering all these similarities and also the origin, we believe that it was used by Karamanids who considered themselves as the inheritor of Seljuqs and it would be more correct to name it 'hunter with a falcon'.

⁴¹ Öksüz 1987, p.60

⁴² Hinrichs.

⁴³ Öksüz 1992.

⁴⁴ Öksüz 1997, p.129, fig.53. The tik is kept in İstanbul Çinî Kapı Müzesi.

⁴⁵ Öksüz 1992, p.225, fig.118. The mentioned steel mirror kept in the Karaman Palace Collection - whose origin is most probably atşaklı - was stipulated in Oct 1995 in the exhibition "Atşaklı ve Karatayın Anadolu'nun Selçuklu çağı sanat ve mimari kayıtları", organized by İsmail Aksoy İnanç.

Ertesi yıl aynı sikke Sn.Öneyt Ölçer tarafından yayınlanan Karamanoğulları Beyliği Madeni Paraları kitabında Kmın 41 numaraya yer almıştır⁴. Ölçer damga hakkında herhangi bir açıklama yapmamıştır. Hinrichs'e göre⁵ damga Kilikya'da Emeniler tarafından vurulmuştur.

Damga Karamanoğulları'nın egemenlik bölgesinde çıkan gümüş sikkelerin üzerinde tek başına veya diğer damgalarla birlikte yer almaktadır. Konuyla ilgili yaptığımız çalışmada en geç 11730 tarihinde darp edilmiş bir sikkede aynı damgayı tespit edebildik. Şüphesiz üzerinde tarih bulunmayan sikkeler göz önüne alındığında bu tarih daha ileriye gidebilir. Ne zaman kullanılmaya başlandığını söylemek mümkün gözükmezse de 11730 yılı ve/veya sonrasında da kullanılmıştır.

Avca'lık Sıkaklıklar'da ve devamı niteliğindeki Boyluklar devrinde önemli bir seray uğraşısıdır. Bu dönemde şalın ve diğer avca kuşunun nasıl bir şekilde eğitildiği ve çok değerli bir emeğin nitelik kabul gördüğü bilinmektedir. Özellikle Selçuk sanatına bakıldığında av sahnelerinin çoklukla yer aldığı her türden esere rastlanabilir. Av sahneleri Selçuklu seralarında bina süsleme örneklerinden, mezar taşlarına ve günlük kullanılan eşyalara kadar geniş bir kullanım alanı bulmuştur. Bu esarlarda avca'lar tek başına veya adlı olarak görür. Sol ellerinde büyük bir avca kuşu tutarlar. Başta sikk veya başlık vardır. Yüz detayları seçilmez. Genellikle avcunun siyahı yoktur⁶. Damgayla olan benzerlikleri açısından seçtiğimiz çarpıcı örneklerden birisi Kenye Akacodin Sarsayında çıkan bir çini⁷ (resim.13) ile Öney-doğu Anadolulı kaynaklı bir çelik aynadır⁸ (resim.14).

Damgada da, bahsedilen esarlarda olduğu gibi atının bir elinde avca kuşu, diğer eliyle de atın dizginini tuttuğu net olarak görülmektedir. Fakat bu benzerlikleri ve çıkış yerini de göz önüne alarak damgaların kendilerini Selçuklu halitinin varisi olarak gören Karamanoğulları tarafından kullanıldığını ve şalınla avanan "avca" olarak adlandırılması daha doğru olduğu kanahtayız.

⁴ Ölçer 1992, s.61.

⁵ Hinrichs.

⁶ Öney 1992.

⁷ Öney 1992, s.129, res.85. Çini seramika, İstanbul Çini ve KBR Müzesi'ne aittir.

⁸ Öney 1992, s.225, res.148. Topkapı Sarayı Müzesi emsallerinde bulunan ve Antalya Bölgesinde gelme olarak yitkerek elenmiş Kenye çelik ayna 2001 Ekim ayında Yapı ve Kurul Bankası tarafından ihaz edilmiştir. "Ölçer'din'in Lambası, Anadolu'da Selçuklu çağı sanatı ve Akacodin Keykubad" sergisinde de teşhir edilmiştir.

KAYNAKÇA / BIBLIOGRAPHY

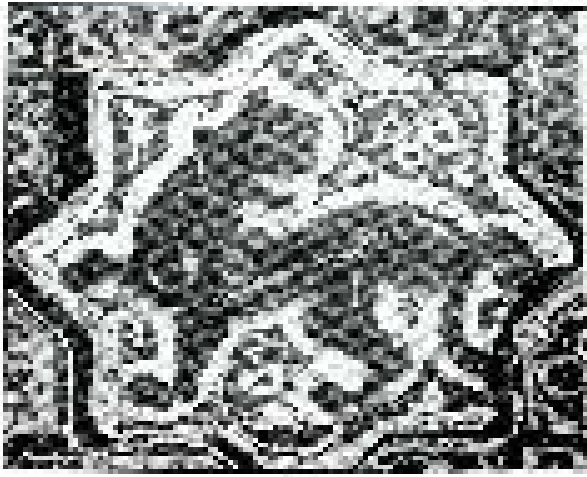
- Ank 2000 : R.Ank, *Kubad Abad, Selçuklu Sarayı ve Çiğleri*, İstanbul.
- Balog 1964 : P.Balog, *The Coinage of The Mamluk Sultans of Egypt and Syria*, New York.
- Esir 2001 : E.Esiri, *Türk Koinmajişini: Giriş*, İstanbul.
- Hinrichs : J.C.Hinrichs, 14. yüzyılda Anadolu'da keşilmiş sikkeler üzerindeki süsler isimli nesnelimetiş çalışma.
- Hinrichs 1997 : J.C.Hinrichs, "Blank coins from Anatolia", *Newsletter, Oriental Numismatic Society*
- İzmirli 1999/1 : Y.İzmirli, *Hamidöğüler Beyliği Haraları*, İstanbul.
- İzmirli 1999/2 : Y.İzmirli, "Karamanoğuların Memlük Sultanı Nasır Nasreddin Muhammed adına darp ettikleri paraslar". *Türk Numismatik Derneği Bülteni*, S. 35- 58, İstanbul.
- Konyalı 1960 : İ.H.Konyalı *Konyalı Abideleri ve Kitabeleri ile Erzurum Tarihi*, İstanbul.
- Konyalı 1987 : İ.H.Konyalı , *Abideleri ve Kitabeleri ile Karaman Tarihi*, İstanbul.
- Konyalı 1997 : İ.H.Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*, Ankara.
- Körkman ve Diler 1981 : G.Körkman – Ö.Diler, *Alogo Haraları*, İstanbul.
- Lowick, Bendall and Whitting 1977 : N.M. Lowick – S.Bendall – P.D.Whitting , *The Mardin Hoard, Islamic Countermarks on Byzantine Folles*, Hampshire.
- Mac Kenzie and Lachman 1974 : K.M.Mac Kenzie – S.Lachman, *Countermarks of the Ottoman Empire 1880-1922*, London.
- Mitchener 1977 : M.Mitchener, *Oriental Coins and their values: The World of Islam*, London.
- Okay 1985 : S.Okay, *Antalya Müzesindeki Aspendos Çiğleri A.D. Yayınlanmamış lisans tezi*, Ankara.

- Ölçer 1982 : C.Ölçer, *Karamanoğulları Beyliği Madeni Paraları*, İstanbul.
- Öney 1992 : G.Öney, *Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları*, Ankara.
- Perk ve Özlük 2006 : H.Perk, H.Öztürk, XIV Yüzyılın İlk Yarısında Anadolu'daki İslami Paraları Üzerinde Görülen Bir Kısım Damgalar, *VII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (7-9 Ocak 2003)*, Ed.Gökün Köroğlu, s.118-125 Lev. Pl. 243-249, İstanbul.
- Sanoğlu 2002 : O.Sanoğlu, "Selçuklu süslemelerinde gıllı başlı karıncalı motif ve Mesud I'ye ait bakır bir sikke" *Türk Numismatik Derneği Bülteni*, S. 37-38, s.50-51, İstanbul.
- Spengler ve Sayles 1982 : W.F.Spengler, – W.G.Sayles, *Turkoman Figural Bronze Coins, Vol. 1-The Artuqids*, s.42-49 / 53-56, Lodi, Wisconsin.
- Tekindağ 1977 : Ş. Tekindağ, "Teko-El ve Teko-Oğulları" *İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi*, S. 7-8'den ayrı basım, İstanbul.
- Uysal 1983 : M.V.Uysal, "Karaman Oğulları sanatında hayvan figürleri", *Karaman Müzesi Yıllığı*, S. 1, s. 11-20, Konya.
- Wilski 1996 : H.Wilski, *Countermarks on Ottoman Coins*, Padisium.

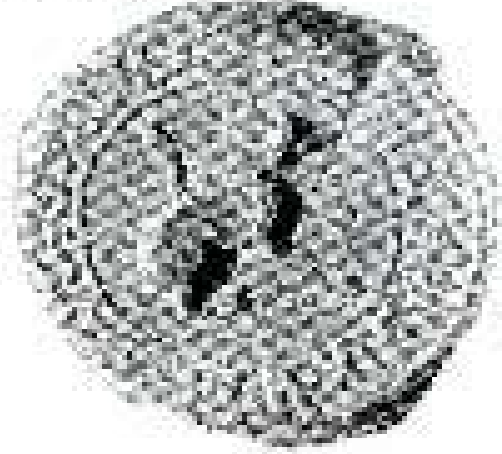
KISALTMALAR / ABBREVIATIONS

- bkz. / see
 res. / fig.
 s. / p.
 S.
 : bakınız / see
 : Resim / Figure
 : sayfa / page
 : sayı / issue

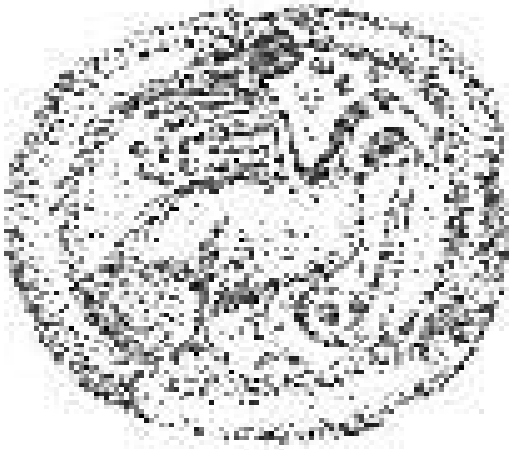
RESİMLER / FIGURES

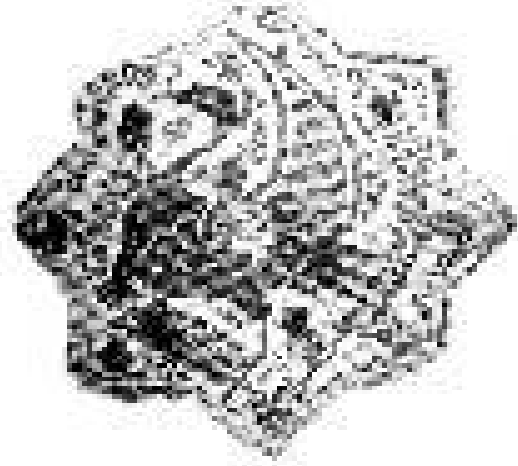
1

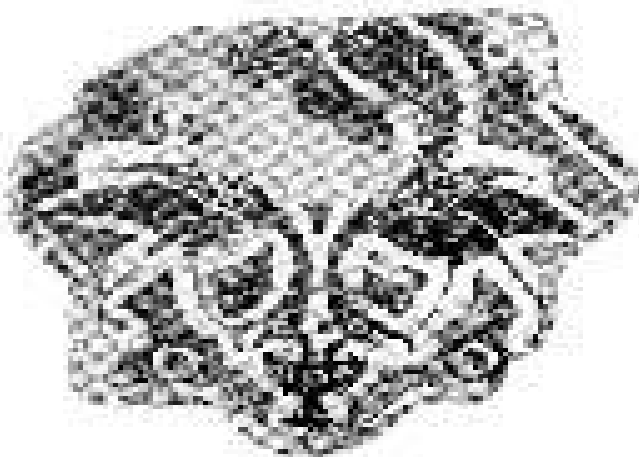
2

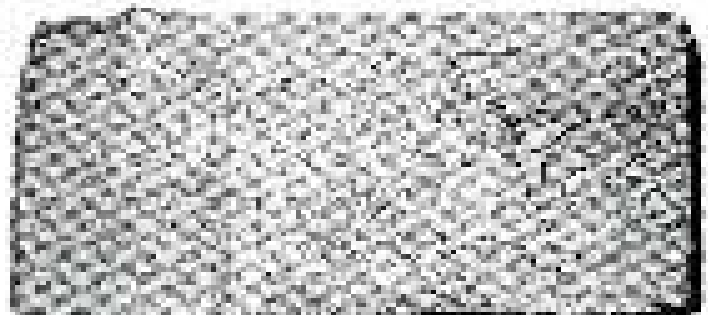
3

4

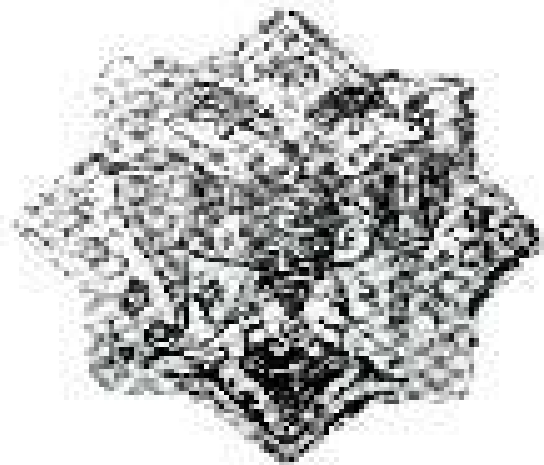
5

6

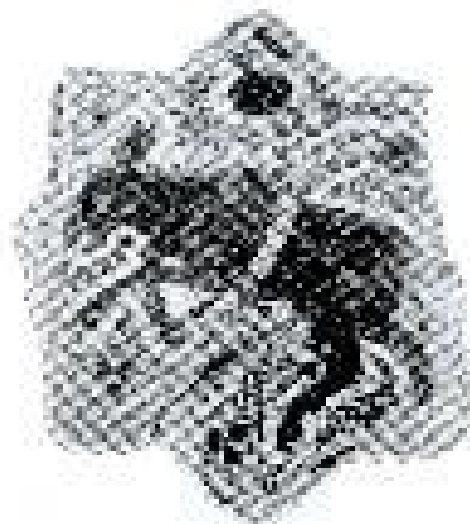
7

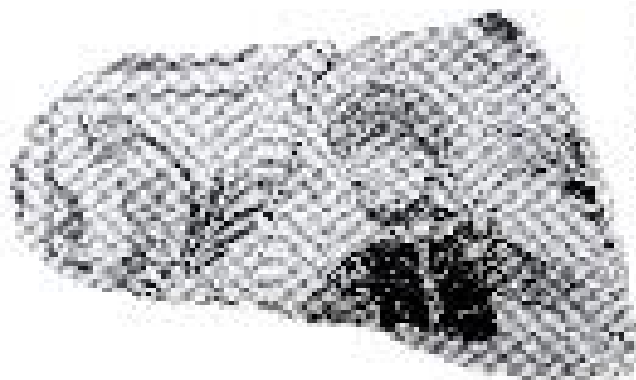
8

9

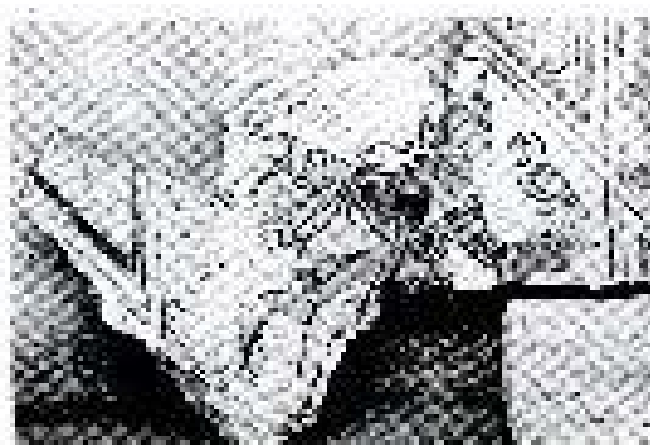
10

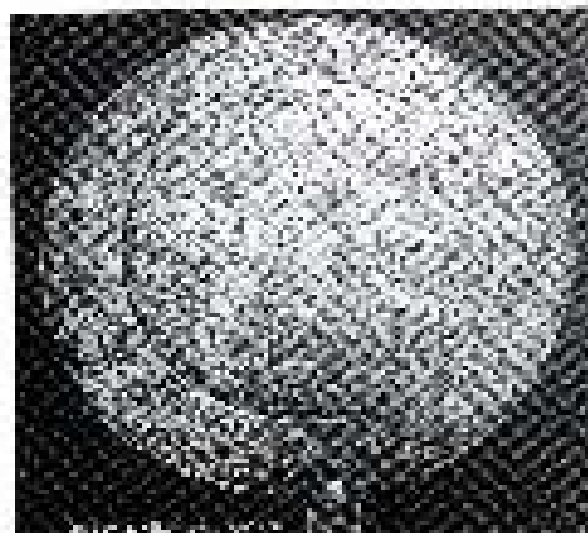
11

12

13

14